

III. Боротьба клас.

Вже знаємо, що політичні інституції і моральні ідеї людства є прямим наслідком способу, в який люди добувають собі средства дожиття, а також способу, в який їх діти та прагди добували собі средства до життя. Ми вже також знаємо, що робітники нині заробляють на життя, витворюючи для капіталістів надвижку вартості.

Злучім ці дві думки до купи і ось що покаже ся. По одній стороні побачимо класу капіталістів, що живуть в роскошах з праці других. Однакж жаден капіталіст не рабует робітника насильством. Цілком можливо, що кождий капіталіст, або бодай батько чи прагд кождого капіталіста, сам був колись робітником. З цієї причини ці капіталісти і їх прихвостні вмовляють в себе і вмовляють в менше свідомих робітників, що мастки є їм природною нагородою за чесність та здібність.

З другої сторони свідоміши робітники завважують, що дістають за свою працю далеко менше, чим витворюють. Завважують, що найшовіша машинерія, якої тепер скрізь живває ся, робить їх працю без міри продуктивнішою, чим вона коли бувала, і рівночасно бачуть, що в заплату за ту працю дістають далеко меншу пайку продуктів, чим робітники давніше діставали.

І так маємо боротьбу клас. Соціалісти не витворюють її. Вони лише її вияснюють і виказують, як вона буде розвивати ся. Доск головною збруєю робітників були робітничі союзи (юнії), а боротьба вела ся за посередництвом страйків і бойкотів. В часах дрібного капіталу юнії робили справді великі здобутки. Працьодавець, що, продаючи свої товари суперничив з иньшими працьодавцями, звичайно волів підвищити заробітню плату, чим мав замкати фабрику і відпускати своїх покунців своїм суперникам.

Трости все те змінили. В головних галузях промислу